

ad confirmationem Aureoli respondemus, fore quidem inconveniens, si aliqua daretur potentia receptiva ordinis naturalis, cui non responderet potentia activa ordinis naturalis, a qua posset in actum reduci, nullum vero esse inconveniens, quod illa potentia non sit creata, sed ipsamet potentia auctoris naturæ, quia etiam illa secundum naturæ ordinem immediate aliquando operatur ad complendam perfectionem, quam creatura exigit. Ut paret in exemplo proxime dato de concursu Dei, qui naturalis est, licet immediate a solo Deo conferri possit. Item in creatione animæ rationalis, ad quam materia est in potentia naturali etiam proxima, quando est organisata, et nihilominus a solo auctore naturæ potest in actum reduci: et sicut in hoc exemplo id non provenit ex imperfectione, sed potius ex animæ rationalis perfectione, ita in præsentem ex perfectione angelicæ naturæ provenit, quod ejus capacitas naturalis in hac parte a solo auctore naturæ possit expleri.

14. *Ad tertium argumentum.* — *Quoad violentiam.* — Tertium argumentum petit, an fieret violentia Angelo, se illi non darentur species. In qua omittenda est quaestio (fortasse de nomine) an Deus aliquid faciens, vel non faciens in rebus creatis, miraculose, seu extraordinarie contra naturas earum, sit dicendus vim facere creaturæ. Et, ut dubium procedat, ita nunc loquimur, supponendo, posse Deum rebus violentiam facere. Quo supposito, respondeo ad argumentum, negando sequelam, quia revera violentia inferretur Angelo, privando illum speciebus, aut eas debito tempore non præbendo. Falsumque est, quod in probationem sumitur, non esse violentum, nisi quod est contra impetum activum, ut, in 1, 2, latius tractandum est: nunc autem breviter explicatur, quia violentum in universum est, quod est contra naturalem appetitum, etiamsi illæ sit potentiæ passivæ exigentis, et postulantis talem actum ad suæ naturæ complementum, ut aperte colligitur ex D. Thoma, 1, 2, q. 6, a. 5, ad. 2, et hic naturalis appetitus dicitur internus impetus, gratisque limitatur ad appetitum naturalem potentiæ activæ. Nam certe potentia activa, ut est in actu primo, prius tempore, vel natura, quam agat, non habet majorem impetum ad Angelum, quam materia habet ad formam, et tamen sufficit ad violentiam privativam, ut sic dicam, qualis censetur esse, quando naturale agens, positus omnibus requisitis ad agendum, concursu generali privatur: similem ergo violentiam

pateretur Angelus, si speciebus privaretur.

15. *Deinde quoad coactionem.* — Hæc autem procedunt de violentia communiter sumpta, ut est communis rebus cognitione carentibus, nam violentia, ut est etiam coactio propria, est contra appetitum elicited, quæ in hoc convenit cum violentia, quod potest etiam per privationem solam fieri, quando illa est contra internum impetum appetitus elicited: et sic etiam esse potuisse violentia, et coacta carentia specierum in Angelo, quia esset contra appetitum elicited, ac desiderium ejus, et quia illud desiderium est etiam naturale, vel quoad exercitium, quatenus Angelus naturaliter amat seipsum, suamque perfectionem, vel saltem quoad specificationem, quia esset conformis illi appetitui naturali, quo omnis homo naturaliter scire desiderat, ideo ex hac parte talis denegatio specierum potest dici Angelo et coacta, et violenta, considerata rei natura: nam per gratiam, et libertatem posset Angelus ita suam voluntatem cum divina conformare, ut illa carentia non esset illi simpliciter coacta respectu voluntatis, semper tamen esset violenta respectu naturæ. Posito autem illo casu mirum non est, quod Angelus et esset perpetuo ignorans res illas, quarum species illi datæ non essent, et impotens ad illam ignorantiam per seipsum expellendam. Quia omnis creatura potest a suo auctore propria perfectione privari, etiamsi cum violentia id faciat, et cum potentia, cui creatura non potest resistere. Unde, ut species sint naturales, satis est, quod semper sint naturæ debitæ, et quod auctor naturæ, ut talis est, per actionem ipsi Angelo connaturalem, vim illam auferre possit.

CAPUT VIII.

UTRUM ANGELUS SPECIES RERUM OMNIUM UNIVERSALIUM, ET SINGULARIUM EXISTENTIUM AD ORDINUM NATURÆ PERTINENTIUM CONCRETAS HABEAT.

1. *Tres rerum ordines distinguuntur.* — Ut punctum difficultatis explicetur, nonnulla supponenda sunt, quæ partim sunt certa, partim insequentibus disputanda. Distinguendi autem sunt tres ordines rerum: nam quædam sunt supernaturalis ordinis, ut gratia, miracula: aliæ ordinis (ut ita dicam) liberi, ut cogitationes cordium, et actus voluntatis: aliæ ordinis naturalis, ut condistinguitur tam a superna-

turali, quam a libero, ut cœli, elementa. In præsentem ergo non loquimur de duobus primis ordinibus, quia uterque modo suo excedit naturalem cognitionem angelicam, et ideo ex natura rei necessarium non est, ut Angeli habeant, vel quomodo res illas cognoscant, in sequentibus capitibus dicemus. Res autem tertii ordinis subdistingui possunt in res quæ in hoc universo creato continentur, et in aliqua differentia temporis habitura sunt existentiam: et res possibles, quæ nunquam erunt, sed in thesauris divinæ omnipotentiae latent. De his posterioribus dicam in capite decimo, hic de solis prioribus agimus, quia de illis hactenus tractavimus, ex quibus nonnulla supponenda sunt. Primum est, Angelos habere species innatas omnium rerum creaturarum, et creandarum ab initio mundi usque ad finem, non solum quoad genera, et species, sed etiam quoad individua: hoc enim probant omnia, quæ hactenus adduximus.

2. *Resolutio quaestionis, quoad speciem essentialis, et existentis.* — Quia vero etiam individua considerari possunt secundum esse essentialis, vel secundum actualem existentiam præsentem, præteritam, vel futuram, ideo quaeri potest, an secundum hos tres, vel quatuor status represententur per easdem, vel per diversas species, et si per easdem, quomodo ad hæc omnia eadem species sufficiat. Sed quod attinet ad essentialis, et existentiam rei singularis, supra contra Scotum ostensum est, respectu rerum aliquando existentium eandem esse speciem intelligibilem, per quam Angelus utrumque cognoscit, quia essentialis rei singularis existentis, non distinguitur in re ab ejus existentia, et licet a nobis ratione formali distinguantur, separari non possunt in cognitione intuitiva angelica: nam Angelus intuendo, verbi gratia, cœlum perfecte, et prout in se est, illud cognoscit, et ideo visio illa essentialiter est quidditativa talis objecti, est ergo cognitio rei secundum esse essentialis, et simul est cognitio existentis, quia est cognitio intuitiva. At species, per quam fit talis cognitio, una est, ergo illa eadem sufficienter representat rem illam secundum esse essentialis, et existentis. Quapropter etiamsi aliquando talis res non existat, et ideo abstractivè secundum solum esse essentialis cognoscatur, ad illam cognitionem non est necessaria species distincta ab altera, per quam essentialis existens cognosci potest intuitive simul, et quidditative, quia illæ duæ cognitiones se habent ut includens, et inclusum: nam cognitio perfecta rei existentis

includit cognitionem existentis, et addit peculiarem modum cognoscendi illam actu existentem, altera vero solum præscindit ab hoc modo, et eandem essentialis representat; ergo idem principium sufficiens ad primam, a fortiori sufficit ad secundam: nam quod potest plus, potest etiam minus, quando id, quod est minus, in majori includitur. An vero e contrario species representans essentialis rei in Angelo, eadem representare possit actualem existentiam, vel an tunc oporteat addi aliquid tali speciei, licet in superioribus obiter dixerimus, eandem speciem sufficere, tamen propter opiniones et ad totius rei majorem declarationem, de illis tribus modis cognoscendi existentiam actualem, ut præsentem, præteritam, vel futuram, in sequentibus capitibus dicemus.

3. *Quid resolvendum quoad speciem gradus generici, specifici, et singularis.* — Vere resolutionis assertio prima. — Simile dubium tractari solet de speciebus generum, specierum, et individuorum, an scilicet, non solum Angelus habeat horum omnium species, sed etiam tales species inter se diversæ sint. Nam Scotus, in 2, d. 3, quaest. 10, sentit, has species esse distinctas, cum dicat habere Angelos innatas species rerum universalium, non tamen singularium. Ego vero juxta ea, quæ hactenus disputavimus, existimo imprimis, Angelis non esse necessarias peculiares species universalium prædicatorum, seu generum, et specificarum naturarum, cum species singularium habeant. Probat quia illæmet species singularium representant quidditates earum, ergo representant rationem specificam, et genericam, sine quibus res singularis quidditative cognosci non potest, sicut ab Angelo cognoscitur. Dices: quamvis non cognoscat rem singularem, nisi cognoscat universalis in illa contracta, tamen ad cognoscenda ipsa universalis præcise, et abstracte, indiget speciebus representantibus universalis. Respondetur negando consequentiam, etiamsi in Angelo talis cognitio admittatur, quia ut paulo antea dicebam, idem principium, quod sufficit ad majus, sufficit ad minus, quod in majori includitur, sed cognoscere speciem præcise, et abstracte, minus est, quam cognoscere quidditative individuum, in quo illa includitur, ergo licet Angelus velit specificam naturam præcise contemplari, sufficit illi species intelligibiles eujuscumque individui illius naturæ, quia pro sua libertate potest non uti illa specie secundum totam representationem suam, sed tantum quasi ex parte, sicut de aliis speciebus Angelorum uni-

versalibus ex parte rerum repræsentatarum infra dicemus.

4. *Assertio secunda bipartita.*—Deinde addo, tales species abstracte, ac præcise repræsentantes universalia, non esse consentaneas angelicæ naturæ, ac proinde illi non infundi, et si aliquo modo in eo inveniuntur, potius esse acquisitas, quam infusas. Probatur prior pars, quia illæ species sunt Angelis maxime connaturales, per quas unusquisque potest res perfectissime cognoscere, quantum sibi possibile est; sed species repræsentantes naturam specificam præcise et abstractam ab omnibus individuis, non sufficiunt ad cognoscendam talem naturam perfectissimo modo Angelo possibili, ergo tales species non sunt consentaneæ naturæ angelicæ, ergo tales species illis non infunduntur, quia auctor naturæ illa providet, quæ ad convenientem naturæ operationem necessaria sunt, non illa, quæ a perfectione naturæ deficiunt. In qua ratione sola Minor aliqua declaratione indiget: nam cætera per se clara videntur. Probatur ergo et declaratur illa propositio, quia natura specifica si consideretur, ut quid potentiale, comparatur ad individuum, ut potentia ad actum: omnis autem potentia perfectius cognoscitur, ut reducta in actum, quam in potentia tantum, ergo specifica natura abstracte, ac præcise concepta, imperfecte cognoscitur et confuse, comparatione facta ad cognitionem ejus in individuo, quando individuum ipsum distincte et prout in se est, quidditative videtur, prout ab Angelis singularia cognoscuntur. Si vero natura specifica consideretur tantum, ut totum actuale, sic etiam in quolibet individuo exactissime et perfectissime cognoscitur, quantum ad id, quod commune esse potest: et ulterius eo ipso, quod illud commune secundum determinatum modum et gradum in aliquo individuo cognoscitur, distinctius, et clarius percipitur, et (ut ita dicam) magis penetratur, ergo solæ species singularium rerum possunt perfectissime repræsentare Angelis universalia, ac proinde illæ tantum sunt connaturales Angelis saltem quoad infusionem. Unde facile probatur ultima pars, quia istæ species non postulant infundi, ergo si aliquo modo sunt in Angelis, erunt tantum acquisitæ: an vero sint, statim dicam.

5. *Objectiones.*—Sed contra priorem partem objici possunt argumenta communia. Primum, quia ad perfectam scientiam necessaria est scientia universalium, cum, teste Aristotele, scientia non sit de singularibus, sed de

universalibus, sed Angelis naturale est, ut habeant perfectam scientiam inditam, ergo naturale etiam est, ut universalia cognoscant, ergo ut species universalium habeant. Secundo, quia saltem in rebus materialibus, non videntur singularia posse per se primo repræsentari per species immateriales, quæ abstrahunt a materia signata, ob quam causam intellectus humanus dicitur, non posse directe cognoscere singulare, ergo species angelicæ per se repræsentant naturam communem, singularia vero quasi per accidens, aut secundo, vel virtute intellectus, ut supra ex quorundam sententia retulimus. Tertio, quia natura generica et specifica, ut talis est, non potest cognosci, nisi ejus communitas cognoscatur, sed illa communitas non potest cognosci per conceptus proprios rerum singularium, quia per illos potius cognoscitur natura communis contracta, ergo. Ad hæc vero facilis est responsio.

6. *Soluntur.*—*Data resolutio valet etiam in speciebus nostris.*—Ad primum respondeamus imprimis, de singularibus dari in Angelis perfectam scientiam, sicut datur etiam in Deo: quia illa scibilia sunt ab eo, qui rerum naturas, vel entitates, prout in se sunt, cognoscere valet: scientia autem humana, quia imperfecta est, alia speciali ratione dicitur esse universalium, quia non potest de singularibus proprias et individuas condiciones per propriam scientiam cognoscere, sed secundum prædicata communia scientiam illorum habet. Addo, vero ulterius, Angelos cognoscendo singulari, in ipsis cognoscere universalia, ipsorum singularium essentias et convenientiam, vel differentiam eorum inter se, evidenter intuendo, ut jam dicam. Ad secundum negatur antecedens: nam species spiritualis potest rem singularem materialem directe et proprie repræsentare, quia repræsentatio speciei intelligibilis non est per convenientiam in esse naturali cum re repræsentata, sed altiori modo, ut recte dixit D. Thomas, quæst. 57, art. 2, ad 2, et exemplo divinarum idearum optime convincit. An vero ita sit in intellectu accipiente species a rebus materialibus medio phantasmate, controversia est in ultimo tractatu disputanda. Ego vero sentio idem esse dicendum de intellectu humano juxta capacitatem ejus: nam licet dicatur speciem accipere a rebus, abstrahendo, illam a phantasmatis, non est id intelligendum de abstractione in repræsentando, sed in essendo, ut ibi latius dicemus. Ad tertium negatur minor,

nam communitas naturæ non est aliquid in re distinctum a singularibus, sed est similitudo inter ipsa singularia, quæ sub ratione rei communis per modum nostrum concipiendi abstrahitur, potest tamen sufficienter tota rei essentia sine tali abstractione cognosci: nam ad hoc satis est cognoscere fundamentum illius communitatis, vel universalitatis, quam nos cognoscendo facimus.

7. *Utrum Angelus peculiari conceptu cognoscat universalis.*—*Pars affirmans.*—Petitur autem in illo argumento, utrum Angeli cognoscant prædicata communia generum, ac specierum per proprios et præcisos conceptus earum, per quos actu non cognoscant singularia. Partem affirmantem supponunt Scotus et omnes, qui Angelo tribuunt species proprias universalium distinctas ab speciebus singularium: nam illas dicunt esse sine istis, vel saltem esse posse, et per illas non cognoscere Angelos singularia, ergo cognoscunt universalia et communia, a singularium cognitione abstrahendo. Nec D. Thomas in hoc videtur huic sententiæ contradicere, nam licet dicat, Angelos habere species singularium non acceptas a rebus, per illas dicit cognoscere tam universalia quam singularia, quamvis modum cognoscendi non declarat: et eodem fere modo loquuntur Thomistæ. Ratione suaderi potest, hunc modum cognoscendi esse possibilem Angelo, quia liberum est illi uti specie intelligibili adæquate, vel inadæquate prout voluerit, quando ex parte rei non invenitur repugnantia, sed cognitio naturæ universalis abstrahendo a singularibus solum est inadæquata respectu speciei intelligibilis rem singularem repræsentantis, et nullam repugnantiam involvit, ut constat, quia individuatio non est de intrinseca ratione naturæ communis, ergo.

8. *Pars negans suadetur.*—Contraria nihilominus persuaderi potest primo, quia impossibile est concipere naturam communem a singularibus abstractam, nisi distinguendo illam a singularibus saltem ratione, sed Angelus non potest hanc distinctionem suo intellectu facere, ergo nec potest naturam communem abstractam concipere. Major patet, quia eo ipso, quod unum separatur ab alio, ab illo distinguitur, utique eo modo, quo separatur: unde si sola cognitione separatur, ratione distinguitur. Hoc autem esse impossibile Angelo probatur, quia cognoscens rem sicuti est, non potest in illa distinctionem rationis fingere alioqui non cognosceret illam, sicut est, cum talis distinctio in re non sit, sed Angeli co-

gnoscunt res, sicut in se sunt, ergo non abstrahunt, nec distinguunt naturam communem a singulari. Secundo, quia alias Deus etiam haberet hujusmodi cognitionem naturæ universalis abstractæ, quia hoc non repugnat Deo propter simplicitatem suam: nam quidquid potest Angelus diversis conceptibus cognoscere, potest Deus uno simplicissimo, si alias ex parte objecti non sit repugnantia. Unde si Deus non potest illam abstractam cognitionem habere, solum est, quia cognoscit res, sicut sunt, sed in hoc Angeli Deum imitantur, ergo illi etiam non possunt illo modo universalia cognoscere. Et hoc argumentum confirmat supra D. Thomas, quatenus species et cognitionem universalium et singularium in Angelo per ideas et cognitionem Dei declarat. Tertio, quia cognitio universalis naturæ abstractæ est valde confusa, et quodammodo ficta, quia cum natura in re non habeat talem essendi modum, conceptus communis de illa confictus esse videtur, ergo Angelo repugnat.

9. *Pars utraque probabilis censetur et satisfit rationibus partis negativæ.*—In hoc puncto utraque pars facile defendi potest, nulla enim datur repugnantia in tali modo cognoscendi, neque ex parte rei cognoscendæ, ut fundamentum prioris sententiæ ad minimum probat, neque ex parte Angeli, ut facile patebit respondendo ad rationes posteriores. Nam prima ratio ad summum probat, non posse Angelum facere illam distinctionem rationis per illum actum, quo cognoscit rem singularem actu, sicut est. Potest autem Angelus pro arbitrio suo non cognoscere actu aliquid singulare, et tunc facere cognitionem naturæ communis, ex qua distinctio rationis resultat. Imo etiam si Angelus non cesset ab actu intuitivo rei singularis, si simul velit abstracte contemplari specificam naturam ejus, non involvitur repugnantia, quia tunc si quæ resultat distinctio rationis, non sit per actum, quo videtur res, ut in se est, sed per alium, quo non ita videtur, et hoc non repugnat. Nam beatus videns Deum, licet per ipsam visionem non distinguat ratione attributa divina, per cognitionem naturalem, quam simul de Deo habet, potest illa distinguere.

10. *Quid sit cognitio rei sicuti est.*—Dices, repugnare Angelo cognoscere aliquod naturale objectum per propriam speciem, et non sicuti est. Respondeo, illud *sicuti est*, esse æquivocum: nam potest significare modum existendi, quem in re ipsa habet, et sic, licet antecedens sit verum, respectu cognitionis in-

tuitivæ, et propriæ rei singularis existentis, non vero respectu omnis actus cognoscendi Angeli, quia potest habere cognitionem abstractivam, quæ ad rem actu existentem, vel singularem non terminetur. Unde si antecedens in hoc sensu universali sumatur, negandum est, quia petit principium, sumendo id, quod est in controversia. Aliter vero illud *sicuti est*, potest significare modum essentiæ, vel existentis, et ita est verum juxta proportionem cognitionis, et sic Angelus cognoscens naturam specificam abstracte, cognoscit illam, sicuti est in esse essentiæ, seu specifico, verbi gratia, esse rationalem, vel intellectualem in tali gradu, et modo essentiali, et talis cognitio rei sicuti est, non necessario excludit omnem distinctionem rationis, sed potest illam facere, vel saltem fundare. Hæc enim duo etiam distinguenda sunt: nam sola directa cognitio naturæ universalis non facit propriæ, et formaliter distinctionem rationis, sed facit proximum fundamentum ejus: nam remotum est in re ipsa: distinctio autem completur per reflexam comparisonem inter rem sic cognitam, et in re ipsa existentem, quam fortasse Angelus consequenter habere potest, quia illa cognitio etiam est vera, et non est, cur repugnet Angelo. Neque in hoc oportet Angelum Deo æquiparare, quod fit in secunda ratione, quia licet isti actus non sint impossibiles, sunt imperfecti aliquo modo, et ideo repugnant Deo formaliter, licet eminenti modo Deus cognoscat omnia, quæ per illos cognosci possunt. Secus vero est de Angelis, quibus non omnis imperfectio repugnat. Per quod tertia ratio solvitur. Nam quod ibi additur, conceptum naturæ communis in communi, esse conceptum fictum, falsum est, quia est conceptus præcisus a singularium cognitione, quod sine ulla fictione sit, quia per illum conceptum non cognoscitur, naturam cognitam habere in re modum existendi, quem habet in cognitione, et ideo nihil cogitatur, nec fingitur, sed solum per illum actum unum sine alio cognoscitur, quod sine falsitate, vel fictione fieri potest, etiam inter ea, quæ a parte rei actu non distinguuntur.

11. *De parte affirmante judicium auctoris.*—Non est ergo ille modus cognoscendi impossibilis Angelo: quia vero imperfectus est, alienus videtur (ordinarie loquendo) a tam perfecto intelligente, imo etiam videtur otiosus, et superfluous, ideoque existimo, Angelos prudenti modo operantes, non uti hoc genere cognitionis circa illa objecta, quorum habent proprias species, quæ distincte, et ut in se sunt,

cognoscere possunt. Quamvis absolute non repugnet, imo necessarium sit, talem cognitionem in Angelis ponere de objectis communibus, quæ distinctius cognoscere non possunt: aliqua enim esse hujusmodi in sequentibus videbimus. Et hinc magis explicata relinquitur ultima pars assertionis in fine, num. 4., in qua sub conditione dixi, quod si Angeli habent species repræsentantes universalis præcisa, illæ non sunt infusæ, sed acquisitæ. Quia licet istæ species non infundantur, si Angelus aliquando exerceat actum abstractæ cognitionis naturæ communis, ex vi illius actus cognitionis abstractæ poterit relinqui in potentia Angeli aliqua species naturæ sic cognitæ: erit ergo illa species acquisita. Oportet autem considerare, si talis species relinquitur, solum esse per modum memoriæ rei præteritæ, ut infra dicam: ideoque immediate non repræsentat naturam communem, sed repræsentat actum, quo illa natura abstracte fuit cognita. Nam per illam speciem recordari potest Angelus, se talem habuisse, et quia non potest illius actus, prout in re præcessit, recordari, nisi de illo cognoscat, fuisse actum abstractæ cognitionis talis naturæ, ideo mediate, et quasi in obliquo naturam abstractam repræsentat. Et hæc de speciebus rerum in aliqua differentia temporis existentium.

CAPUT IX.

UTRUM ANGELUS PER SPECIES A PRINCIPIO SIBI INDITAS POSSIT FUTURA COGNOSCERE.

1. *Arguitur pro affirmante parte.*—*Arguitur jam pro negante parte.*—Ratio difficultatis oritur ex dictis in capite præcedenti, et in superioribus tacta est, quia ex dictis sequi videtur, posse Angelum ex vi talium specierum futura cognoscere. Probat, quia Angelus a principio habuit species singularium futurorum, ergo potest per illas talia individua futura cognoscere. Respondebitur ex supra dictis, posse quidem illa, quæ sunt futura, simpliciter, seu ut possibilia cognoscere, non tamen quod futura sint. Sed contra primo, quia species illæ non repræsentant solum res incomplexas, quæ sunt, verbi gratia, subjectum, et prædicatum in propositione de futuro, sed etiam repræsentant connexionem illorum extremorum: nam connexionem illam, quam nos componendo cognoscimus, Angelus simplici actu cognoscit, ergo per simplicem etiam speciem illi repræsentantur, ergo de facto illæ species,

quæ repræsentant Angelo res singulares existentes, repræsentant etiam illam connexionem seu unionem extremorum, quia respectu angelicæ cognitionis illa est quædam res singularis, et individua, ergo per talem speciem incomplexè cognoscunt talem connexionem, seu unionem prædicati cum subjecto. Dices, cognoscere quidem illam, quando est præsens, non vero prius, quando est futura. Sed contra, quia species eadem omnino repræsentat rem præsentem, et existentem, quæ a principio fuit indita absque ulla mutatione in ea facta, ergo eadem sufficit ad cognoscendam eandem rem semper, atque adeo etiam futuram. In contrarium vero est, quia si per illas species possent cognosci futura, Angelus posset etiam futura contingencia cognoscere, quod est contra Scripturam. Sequela patet, quia ratio facta æque de omnibus futuris procedit, quia species angelicæ omnium rerum sunt, sive necessario, sive contingenter sint futura.

2. *Notatio prima pro resolutione.*—Ut punctum difficultatis attingamus, nonnulla clario-
ra supponenda, et expedienda sunt. Et imprimis distinguendus est duplex modus cognoscendi futurum. Unus est, cognoscendo illud in alio, scilicet, in causa, vel in signo causæ, quomodo cognoscitur eclipsis futura in motibus cœlorum, et pluvia futura in signis cœli, ut in colore nubium, vel vento, etc. Alius modus cognoscendi futura, est in seipsis immediate, et directe ipsam veritatem futuram in se intuendo, sicut videtur res præsens, et actu existens: quomodo intelligimus Deum cognoscere, et videre res futuras. Per comparisonem autem ad species intelligibiles consideranda est differentia inter hos duos modos, quod prior non fit per propriam speciem effectus futuri, sed ex vi speciei causæ: nam illa sufficit ad talem cognitionem rei futuræ, sine alia specie rei futuræ; posterior autem cognitio, si in Angelo admittatur, fiet per propriam speciem rei futuræ, quia per illam non cognoscitur res in alio, seu ex alio, sed in seipsa: et de hoc modo cognitionis procedit difficultas proposita. Est etiam alia differentia notanda, quod prior cognitio futurorum est per aliud medium cognitum, utique per causam, vel signum, posterior autem fit sine medio cognito per solam speciem, quæ ad rem ipsam cognoscendam con-
ducit, etiamsi ipsa incognita sit. De priori modo dicemus in hoc capite, et de posteriori in sequenti.

3. *Notatio secunda.*—Secundo distinguere oportet futura, nam quædam sunt, quæ na-

turali necessitate eveniunt, ut temporum mutationes, etc., alia, quæ contingenter, quorum tres gradus ex Aristotele solent distingui: nam quædam raro, alia frequenter, alia ad utrumlibet evenire contingit. Sed ad rem præsentem alia distinctio eorum magis necessaria est: nam in quibusdam contingencia provenit ex solo concursu, seu occursu plurium causarum naturalium sese impediunt sine inter-
ventu alicujus causæ libere agentis: in aliis vero contingencia provenit ex libertate alicujus causæ, quæ effectum promovere, vel impedire pro arbitrio suo potest. De his ergo omnibus, quoad cognitionem directam, quæ immediate fiat ex vi repræsentationis specierum et non ex causæ, vel causarum cognitione, videtur mihi esse eadem ratio, ut in sequenti capite dicam. In cognitione autem per causam est magna differentia, quæ per breves assertiones declarari potest: nam in hoc modo cognitionis vix aliqua gravis difficultas, aut opinionum varietas inveniri potest.

4. *Prima conclusio.*—*Secunda conclusio.*—*Ejus duplex sensus.*—Primo ergo certum est, futura, quæ ex causis naturaliter, et immutabiliter agentibus proveniunt, posse per easdem causas ab Angelis certo præsciri, ut futura sunt. Hæc extra controversiam est, ut patet ex D. Thoma, 1 p., q. 57, art. 3, et omnibus ibi, et in 2, d. 3, quia supponimus, Angelos certo cognoscere causas naturales, et efficaciam earum, ergo illis cognitæ, ex illis certo scient, quid facturæ sint. Item homines sapientes hæc futura certo cognoscunt, ut Astrologus futuram eclipsim et similia. Secundo assero, Angelos posse certo cognoscere futura contingencia, quæ a solis causis naturalibus sine inter-
ventu alicujus causæ liberæ eventura sunt, non vero ut contingencia sunt, sed ut necessaria: sub duplici enim respectu talia futura considerari possunt. Primo sub respectu ad solam causam proximam, sine consideratione aliarum causarum naturalium, quæ occurrere possunt et effectum impedire. Et sic manifestum est, cognitionem in tali causa non posse esse certam etiam Angelis, quia medium cognitionis non est infallibile, cum impediri possit. Nec refert, quod altera causa, quæ intervenire potest, sit ejusdem generis, id est, effectiva, vel alterius, ut materialis, quia quæcumque sit, incertitudinem effectus futuri inducit.

5. *Probat, vero in secundo sensu.*—At vero contemplando effectum futurum sub altero respectu ad integrum concursum causarum